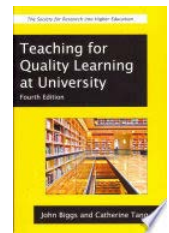

Innspill: Innføring av en tretrinns karakterskala vil lette overgangen til formativ vurdering

Utfordring: Overgangen til formativ vurdering går **langsomt** i Norge. Hvorfor? Hva kan vi gjøre?

Premiss 1: Tradisjonelt har vurdering i høyere utdanning i Norge vært en isolert og påklistret slutt-eksamen etter at undervisningen er fullført, og tilbakemelding studentene kan lære av har vært begrenset til en bokstavkarakter uten ytterligere forklaring. **Formativ vurdering** er når vurdering i stedet skjer underveis i undervisningen, med tilbakemelding på hva studentene får til og sliter med. Da formes studentenes læring basert på hva den enkelte strever med eller behersker. Den pedagogiske «bibelen» til Biggs og Tang (2011) baserer seg på at læringsutbyttebeskrivelser, undervisning og formativ vurdering blir en samstemt helhet det er umulig ikke å lære av (**constructive alignment**). Læringsforskning viser at å gjøre vurderingen formativ har store positive konsekvenser, også for undervisningen som gis og for studentenes læring.

Premiss 2: Pedagogisk forskning dokumenterer hvordan **karakterskalaer med flere trinn** ofte står i veien for god læring. **Studentene** fokuserer på karakteren i stedet for faget, drilling av typiske eksamensspørsmål går foran dybdelæring og perspektiv, tverrfaglighet tones ned, karakterpress fører til rapporter om stress og angst, og studentpolitiske organisasjoner fokuserer på sensur og rettigheter heller enn læring. **Undervisere** følger (ubevisst) opp med å lage eksamener som effektivt og repeterbart kan skille mellom karakterene, ofte blir oppgavene flervalgsoppgaver, kognitivt enkle, faktanære eller oppskriftsaktige for å unngå situasjoner der sensors skjønn kan føre til forskjellige karakterutfall. **Institusjonene** bruker mye ressurser på etterprøvable sensur og klagebehandling på bekostning av undervisning. **Arbeidsgivere** tror ved ansettelser at karakterene reflekterer flere kvaliteter ved studentene enn det vurderingsordningene klarer å måle. I tillegg mener mange undervisere at karakteren E i dag er en så svak faglig prestasjon at den kanskje ikke burde være grunnlag for grad eller diplom.

Analyse: Det kan være mange grunner til at overgangen til formativ vurdering er treg. Her diskuterer jeg i hvilken grad karakterskalaen kan påvirke.

- **Krav til repeterbare karakterer fører til kognitivt enkle sluttksamener.** Ved sensur er det ofte lett å gjenkjenne karakterene A, E og F mens skillet mellom B/C/D er mye vanskeligere å gjenkjenne presist. De fleste studentene skal ha en av disse mellomkarakterene, og typisk kan de være gode på noen faglige elementer og streve med andre. Hvordan skal man sammenligne en som tenker logisk men skriver dårlig med en som tenker uklart men skriver godt? Hva om man mellom linjene kan lese at teoriene er forstått men fagets begreper brukes ikke? Og er det bedre eller dårligere enn om teoriene benevnes men er misforstått? Ofte responderer undervisere med å lage en enklere eksamen som lett skiller mellom karakterene. Spesielt bra er det om få klager fører til endret karakter - da oppfatter studentene karakteren som rettferdig. En underviser som utreder overgangen til formativ vurdering vil ofte oppdage at eksamen ligger på for lavt kognitivt nivå men ser ikke hvordan en kognitivt mer utfordrende vurderingsform kan unngå et ras av klager, og velger å fortsette som før.

- **Å karaktersette formativ vurdering krever mange nye avveininger som er vanskelig å rettferdiggjøre overfor studentene.** Med formativ vurdering skal tilbakemelding gjøre studentene bedre på det de viser seg svake på, og et mål er at prestasjonene blir bedre og dermed antagelig likere. Det å skille bokstavkarakterene blir enda vanskeligere og krever nøyere vurdering. I tillegg kommer problemet med progresjon. Om to studenter er like gode på slutten av emnet, skal den som presterte godt fra begynnelsen ha en bedre karakter, eller den som forbedret seg i løpet av emnet? Undervisere som kvier seg for denne type avveininger vil avvente formativ vurdering.

- **En bokstavkarakter basert på flere vurderingselementer øker arbeidsmengden ved sensur.** Ved flere vurderingselementer må hvert element vurderes med fin oppløsning fordi det er en eller annen form for sum som bestemmer samlet karakter. Selv en liten forskjell på ett vurderingselement kan være det som krysser grensen mellom to bokstavkarakterer til slutt. Arbeidsmengden for å sette en rettferdig bokstavkarakter går opp.

- **Undervisere frykter «bestått/ikke bestått» vil føre til redusert studentinnsats.** Det eneste tillatte alternativet i Norge i dag er «bestått/ikke bestått». Etter samtaler med mange undervisere hører jeg at de bekymrer seg for at studentene da vil krysse der gjerdet er lavest og legge nær minimal innsats i faget. Fordi studentene er oppdratt i en videregående skole og en UH-sektor der karakterer er overalt og tilsynelatende viktige vil de prioritere fag med bokstavkarakter som synes på vitnemålet

Forslag: Å tillate en tretrinns karakterskala av typen «**utmerket/bestått/ikke bestått**» vil omgå flere av dagens problemer og gjøre det lettere å innføre formativ vurdering. En tretrinns skala er ikke ment å erstatte dagens skalaer men å være et tillegg i den pedagogiske verktøykassa for å utløse læringsfordeler der den er egnet.

Begrunnelse: En grov karakterskala kan dreie undervisers arbeidsinnsats fra finmåling for repeterbar karaktersetting til tilbakemelding studentene kan utvikle seg på. Med en tretrinns skala gjenstår de to enkleste grensene: å gjenkjenne de aller flinkeste og de som ikke skal bestå emnet. Det blir dermed færre karaktergrenser, færre som er i en uklar sone som kan utløse klage, og enklere å avgjøre klagene. Muligheten for det øverste karakternivået gir studentene motivasjon til å stå på. Grensen for bestått kan heves fra E til et høyere nivå (ofte C), og formativ vurdering vil gi svake studenter pekepinn på hva de bør forbedre slik at strykprosenten ikke nødvendigvis behøver gå opp. Fordi størsteparten får «bestått» vil studentenes stress og angst antagelig gå ned. I sum gjør disse fordelene at det blir lettere for undervisere å velge formativ vurdering med tilbakemelding med en tretrinns skala enn den store terskelen som kreves i dag når undervisere er tvunget til å finvurdere ABCDEF eller hoppe helt til «bestått/ikke bestått» med mulige konsekvenser for fallende studentmotivasjon.

Noen motargumenter:

«**En tretrinns skala harmonerer ikke internasjonalt eller med Bolognaprosessen.**» Tilsvaret: Norges ABCDEF-skala skiller seg allerede fra viktige land internasjonalt. I USA og Storbritannia er vanlig karakterskala ABCDF slik at norske karakterer, strukket over en lengre skala, framstår som dårligere. I USA der en betaler for skoleplass gis i praksis stort sett A og B, og det er bare i land med statsbetalt utdanning at institusjoner kan bruke hele skalaen uten å miste kunder. «Väl godkänt/godkänt/icke godkänt» er en vanlig tretrinns skala ved de gamle universitetene i Sverige, og mange andre land bruker tilsvarende tretrinns skalaer.

«**Kun de flinkeste kan oppnå 'utmerket' - resten vil gjøre minimal innsats.**» Tilsvaret: Med formativ vurdering og tilbakemelding skapes en *indre* motivasjon for faget heller enn en *ytre* motivasjon for karakteren, med positiv effekt på innsats og læring. På sikt vil kanskje denne indre motivasjonen gjøre at faget kan gå over til kun «bestått/ikke bestått». Kolleger rapporterer om at muligheten for ekstra uttelling motiverer mange flere enn de som får karakteruttelling. I medisinstudiet har tilbakemelding og grovere karakterskala ført til like gode prestasjoner, like godt oppmøte, dypere motivasjon, mer samarbeid og mindre angst (Bloodgood et al. 2009).

Ytterligere ressurser:

En fyldigere versjon av argumentet med referanser til pedagogisk litteratur: Jørgensen C, Bråten H. 2019. Can 'Passed with distinction' as a new grading scale favour the transition towards formative assessment? *Nordic Journal of STEM Education* 3:7-11. [[pdf](#)] Video fra Læringsfestivalen 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=lvCZxKoRFvQ&start=1180>

Studie om effekten av enklere karakterskala for motivasjon, læring og angst: Bloodgood RA, Short JG, Jackson JM, Martindale JR. 2009. A change to pass/fail grading in the first two years at one medical school results in improved psychological well-being. *Academic Medicine* 84:655-662.

Viktig bok om formativ vurdering og constructive alignment: Biggs J, Tang C. 2011. *Teaching for quality learning at university*, 4th ed. Open University Press, Maidenhead, UK.